

Bagom Raga og Mantra

Om de magiske aspekter i den indiske toneverden

af forskningsleder Erik Kirchheiner

Forfatteren til artiklen har i den sidste halve snes år fortrinsvis opholdt sig i Indien, hvor han dels bl.a. har studeret indisk musik og traditionel lægekunst, dels været aktivt tilknyttet universiteter og forskningscentre. Som skoleleder, skribent og naturlæge har han berejst det store land fra nord til syd. Gennem de sidste tre år har han planlagt og ledet en række grupperejser til Indien. Medlem af Eventyrernes Klub.

Det fortælles om den navnkundige Mian Tansen, komponist og sanger ved stormogulen Akbars hof i 1500-tallets Indien, at engang da landet truedes af tørke og misvækst, sang denne mester en regn-raga med så stor magisk intensitet, at monsunregnen brød løs. Derved reddede han nationen fra ruin og hungersnød og beviste samtidig raga-musikkens specielle magiske kraft; den kraft som i hvert fald for ældre og mere traditionelle musikere har været et credo op til vor tid.

Historier af denne art er talrige i det indiske musikmiljø. Ved en anden lejlighed demonstrerede denne sanger også, hvordan han kunne tænde paladsets olielamper ved at synge ild-raga'en Dipak. En omvandrende hellig mand afværgede engang en flodbølge ved at synge raga Jhaladar Kedara, som standser vandene. Jeg har hørt lærde pandit'er disputere med stor alvor og intensitet om, hvilken raga Mian Tansen sang, dengang han fremkaldte monsunen. Var det den ældgamle Megh? Eller Tansen's egen »komposition« Mian ki Malhar?

Skønt »komposition« – det er næppe det rette ord, når det drejer sig om sådanne raga'er. En respektløs nutid, hvor enhver sanger med en vis prestige søger

at skabe sig yderligere opmærksomhed ved at skrue nogle usædvanlige vendinger på gamle skalaer og kalde det en raga og sig selv komponist, ja, en sådan nutid fatter ikke raga'ens egentlige væsen. Traditionens tro vogtere, derimod, de ved, at den sande raga altid har eksisteret, før altings begyndelse, at dens egentlighed er at finde på den uanslåede sfæriske superstreng, An-ahat Nada, hvorfra kun den udvalgte mesters intense empati og andagt kan hente den ind og få den til at manifestere sig omend kun i en svag afklang i denne illusionernes ufuldstændige verden.

I en tid, hvor menneskeheden var vendt i andagt og meditation mod højere verdener, opstod naturligt nok sangere og musikere, der også var yogier og helgener, og som derfor forstod raga'ers magi og kunne få denne magi til at virke. Men vor tid er Kali Yuga, en mørk epoke af kaos og uvidenhed, som det allerede forlængst er forudsagt, og derfor bliver vi ikke begavet med denne magi. Jo, i afsides egne, blandt mestre, som lever og virker i det skjulte, dér lever også raga'ens egentlige magi videre. Og selv blandt verdslige og ukyndige mennesker vil den nødvendigvis undertiden mere eller mindre tilfældigt manifestere sig, eftersom den jo er udtryk for en højere og til stadighed virksom naturlov. Pygmænen kan også blive ramt af lynet, selvom han ikke har studeret elektricitet og meteorologi. På samme måde har vi alle på et eller andet tidspunkt haft uforklarlige oplevelser med raga-musikken selv i dens nutidige afglans.

Ifølge den kristne opfattelse skabtes verden ved Ordet. Den tantrisk hinduistiske opfattelse, som også er den, der danner det filosofiske grundlag for den klassiske musik, kaldet raga sangeet, er, at den fysiske verden opstod som en videreudvikling, en række ræsonanser, af den Oprindelige Tone, Pranava, der på vort plan manifesterer sig i den mystiske stavelse Aum. Den basale vibration, Pranava, afstedkommer

ræsonansmønstre, der ordner sig lovmæssigt efter talprincipperne Tre og Syv. Det første princip er Tre; det genererer en balancespænding mellem den feminine, den maskuline og den neutrale kraft. Herudfra vil ræsonansmønstre formere sig i det uendelige, men ikke nødvendigvis som fysiske manifestationer. De ligger alle på æterplanet, og må opfattes på samme måde som sfærernes uhørte musik i den platoniske filosofi. Uhørt, fordi disse vibrationsmønstre endnu ikke har vist sig på det fysiske plan.

Det er let at iagttage, at når lyd opstår, skyldes det et anslag af en art, der igangsætter fysiske svingninger. Det er også let at iagttage, at disse svingninger følger et lovbundet vibrationsmønster, et sæt af universelle ubrydelige principper. Blueprints for hele den fysiske verden af lyde ligger i det sfæriske plan, i samtlige de ræsonansmønstre den oprindelige tone, Pranava, har genereret udenfor tid og rum. Dette er den U-anslåede Lyd – An-ahat Nada. Den Anslåede Lyd, Ahat Nada, er de sfæriske vibrationers ræsonans i det fysiske, altså den hørlige lyd. Adepter, som har opnået forbindelse, Yoga, med den extrafysiske verden, kan direkte høre den Uanslåede Lyd. Vi andre må nøjes med dens ufuldkomne spejlbillede. Men selve dette spejlbillede er ikke så dårligt endda. Det giver nemlig, ved et nøje studium, et ret klart indblik i karakteren og strukturen af de kræfter, der fra det sfæriske plan styrer alle fysiske forløb. Vibrationer, der genererer fysiske toner, er jo kun en meget lille del af den fysiske manifestation. Fænomenverdenen er i sin helhed ikke andet og mere end en illusion om stoffets hårdhed og permansens, en illusion skabt af vibrationernes tæthed. Her er den filosofi, der ligger bagom klassisk indisk musikteori, i forbløffende overensstemmelse med de seneste erkendelser indenfor teoretisk kernefysik, og det er bemærkelsesværdigt nok ikke den eneste overensstemmelse mellem fortids erkendelse og nutids videnskab indenfor dette fascinerende område.

Som allerede vor skoletids fysiktimer lærte os: Mange, uorganiserede og tilfældige vibrationer er støj. Få og udvalgte vibrationer, afledt af hinanden, er toner. Når disse toner organiseres, er der tale om musik. Men jo færre og jo mere rendyrkede toner, vi beskæftiger os med, des mere fokuserer vi på de helt grundlæggende vibrationsprincipper, og disse grundlæggende principper er naturligt nok også dem, der har den største gennemslagskraft i den fysiske verden, uanset om det drejer sig om musik eller nedkaldelse af monsunregnen eller om at tænde paladsets lamper. Denne iagttagelse fører os i sin konsekvens tættere på magien, som i princippet er selve dette: Ved hjælp af bevidst udvalgte koncentrerede og rendyrkede vibrationer at gribe ind i det allerede eksisterende vibrationsmønster, som foregøgler os den fysiske verdens eksistens, og derved ændre dette mønster for en stund og således materialisere eller dematerialisere fænomener. En masse støj, en grov, diffus og forvirret samling vibrationer, ville ikke kunne gøre dette. Et stykke musik, derimod, kunne tænkes at have, måske, en vis ringe effekt. Men jo færre, renere, intensere toner, jo mere effekt kan vi forvente ifølge iagttagelsen om de få og udvalgte vibrationers specifikke virkninger. Fra vor egen erfaringskreds kender vi udmærket funktionen. Sangeren, der får lysekronen til at synge med, er i forbund ikke blot med dem, der blæste Jerichos mure omkuld, men også med den tekniker, der med et uohørligt radiosignal sætter en reaktor igang. Derfor har raga'er med mange toner ingen dybere magi. De egentlige magiske raga'er har få toner. De er næsten alle pentatone, ja, Jhaladar Kedara har kun tre toner. Men selv dét er næsten for meget. Den magiske vedarecitation benytter ofte færre toner, og virkningen beror dels på de uendeligt fine mikrotonale accenter, som også spiller en væsentlig rolle i de magiske raga'er, men især på selve stavelsens, den korte koncentrerede specialvibrations gennemslagskraft. Med stavelsen er vi kommet til den magiske musiks

– eller den musikalske magis – mindsteenhed. Den har sin egen videnskab, Mantra Shastra, eller læren om den magiske formulars, Mantra'ens, sammensætning af stavelser og reglerne for dens brug. Mantra Shastri'er, folk der sidder inde med denne viden og kunnen, er endnu ikke uddøde i det traditionelle Indien. Nogle har magiske specialer, i Malabar for eksempel drejer det sig ofte om at helbrede for slangebids, men andre har et betydeligt større repertoire. Mantra Shastri'en er på sit plan en tekniker ligesom ham, der med radiosignalet satte reaktoren igang. Mantra Shastri'en bearbejder virkeligheden med sin homøopatiske vibrationslogik: Den mindste svingning har den største effekt, nota bene: – hvis man har den fornødne indsigt til at vælge den rette vibration – til jobbet. Det er også som at vælge medicin til en patient. Vi fodrer ham ikke med hele apoteket. En middelmådig læge vil måske være rådvild og derfor give patienten en fire-fem mediciner, uden at opnå et virkeligt gunstigt resultat. Men den kyndige læge med den store indsigt vil straks vælge den eneste rigtige medicin i den rette dosering, der vil ændre patientens tilstand og helbrede ham.

Selvsagt har denne toneverden ikke den store æstetiske appeal. Lydbilledet er monotont, »primitivt«, og ofte af betydelig længde. Vi møder det i visse former for lamaistisk recitation og messen og i den mere arkaiske klostermusik hos Japans buddhister. I det tantrisk yogiske regi, som disse former er udviklet fra, er det magiske sigte vækst og afklaring i den yogiske udvikling og overførelse af Sublim Energi – Shakti – for eksempel gennem en Bij Mantra, der som et sædekorn plantes i det modtagelige individ og enten gror der og udfolder sig i sin egen tid, eller forårsager en øjeblikkelig transmutation ved vækkelse af Slangekraften, Kundalini, der ofte samtidig begaver modtageren med umiddelbar indsigt i vibrationsmagi, Mantra Yoga.

*den navnkundige
MIAN TANSEN.*

tilbage til den egentlige klassiske musik, Raga Sangeet. Teoretikere har siden de ældste tider påpeget, at den findes i to former, Deshi og Marga. Deshi betyder provinsiel eller lokal, hvad der hører til en bestemt egn. Hermed forstår man al musik, der i form og indhold retter sig efter lokal smag og konvention. Ordet Marga betyder egentlig Vej, og har siden Buddha også været benyttet i betydningen Yogisk Vej, altså den individuelle indre udviklings og erkendelses vej. Marga Sangeet er således den særlige form for ragamusik, der er en del af den Yogiske Vej. Den er således også vejen til hvad mange op gennem tiderne har betragtet som den højeste form for yoga, Nada Yoga. Da erkendelsen af Nada er nøglen til forståelse af selve den universelle energis karakter og de mønstre, den manifesterer sig i, er denne vurdering af Nada Yoga logisk og væsentlig.

Den ragamagi, der sigtes mod i Marga Sangeet, er således en anden og højere form, end den vi omtalte til indledning. Den stræber ikke efter en lav fysisk effekt, men efter en overførsel af umiddelbar erkendelse af universelle kræfter og deres indbyrdes forhold. Med umiddelbar erkendelse mener vi her en indsigt og empati, der går ud over det intellektuelle og verbale plan og derfor ikke kan verbaliseres. Man kunne skrive mange artikler eller digte om duften af en rose. Sådanne digte og artikler – og denne er en af slagsen – bevæger sig på et snævert verbalt plan, og vil aldrig give den uindviede oplevelsen af denne rose. Men at holde rosen i sin hånd, mærke dens duft, iagttage dens skønhed er en umiddelbar erkendelse, som på få sekunder siger uendeligt meget mere end samtlige bind digte om roser. På et højere plan forholder det sig ligeså med erkendelsen af Nada. Her, på disse linier, kan vi tale om Nada, men kun ved længe og intenst at dyrke Marga Sangeet kan vi på det ordløse plan begynde at erkende Nada. Kun visse store raga'er sunget i visse sakrale former egner sig til denne form for andagtsøvelse, Sadhana.

I det gamle traditionelle hindusamfund var Marga Sangeet og Sadhana uløseligt forbundne og dannede hele grundlaget for ragamusikkens ganske særlige spændvidde og dybde. Da ragamusikkens struktur hvilede på erkendelse af helt fundamentale og universelle principper, formåede den at forbinde enkelhed med subtil forfinelse, form med usædvanlig dybde og indsigt. Den var derfor også en total tonekunst, hvor intet kunne lægges til eller trækkes fra – en erkendelse, der desværre ikke er trængt igennem hos visse moderne indiske »komponister«, der i udviklingens navn voldtager deres egen arv, heftigt applauderet af ligeså ignorante vestlige kollegaer. En totalt manglende forståelse for ragamusikkens magiske kilder er årsagen til denne udviklings-vandalisme, der, om den får lov at fortsætte, vil destruere verdens ældste og mest indsigtsfulde musikkultur.